

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี ม.6

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : นายนันทกร พงศ์เลิศวุฒิ

ผู้ตรวจ : นางสาวกรกมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก อ้นว่า หุ่นทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : นายทฤษฎี เดือนหทัย

ผลิตและจัดจำหน่าย

บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด
นางสาวปัญจณี วิทย์สัมพันธ์
101/14 หมู่บ้านมณียา 3 ซอย 10
ถนนรัตนวิบูลย์ ตำบลไทรบุรี อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2924-6316
08-1445-9968
08-6300-4113
โทรสาร 0-2594-3923
E-mail : editor@muangthaibook.com
Website : www.muangthaibook.com

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี ม.6

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : นายนันทกร พงศ์เลิศวุฒิ

ผู้ตรวจ : นางสาวกรกมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก อ้นว่า หุ่นทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : นายทฤษฎี เดือนหทัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กุมภาพันธ์ 2565

จำนวน : 3,000 เล่ม

จัดทำโดย : บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด
นางสาวปัญจณี วิทย์สัมพันธ์
101/14 หมู่บ้านมณียา 3 ซอย 10 ถนนรัตนวิบูลย์
ตำบลไทรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2924-6316, 08-1445-9968, 08-6300-4113
โทรสาร 0-2594-3923

E-mail : editor@muangthaibook.com

Website : www.muangthaibook.com

ISBN : 978-616-281-956-8

ราคา : 80 บาท

“หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด ห้ามทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนาตัดแปลง หรือวิธีการอื่นใดไปเผยแพร่ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากนี้จะได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจาก บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด”

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ม.6 เล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเนื้อหาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เนื้อหาในหนังสือมีทั้งหมด 8 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากล (2) รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีไทย (3) ประวัติคีตกวี (4) บทบาทดนตรีในสังคม (5) การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลเบื้องต้น (6) การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีไทยเบื้องต้น (7) การฝึกปฏิบัติร้องเพลง และ (8) การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี พร้อมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้และคำถามประจำหน่วย เพื่อพัฒนากระบวนการคิด เสริมทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต และกระบวนการทำงานได้เป็นอย่างดี

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ม.6 เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้สอน ตลอดจนที่จะนำไปใช้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง พร้อมน้อมรับคำติชม และกรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบ เพื่อดำเนินการปรับปรุง ในโอกาสต่อไป

นายันทกร พงศ์เลิศวุฒิ

และ

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากล.....	1
1.1 ยุคกรีก.....	2
1.2 ยุคโรมัน.....	7
1.3 ยุคกลาง.....	8
1.4 ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาหรือยุคเรเนสซองส์.....	10
1.5 ยุคบาโรก.....	12
1.6 ยุคคลาสสิก.....	14
1.7 ยุคโรแมนติก.....	16
1.8 ยุคอิมเพรสชันนิสติก.....	19
1.9 ยุคศตวรรษที่ 20 และปัจจุบัน.....	20
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	21
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	22
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีไทย.....	23
2.1 ยุคก่อนกรุงสุโขทัย.....	24
2.2 ยุครุ่งสุโขทัย.....	31
2.3 ยุครุ่งศรีอยุธยา.....	32
2.4 ยุครุ่งรัตนโกสินทร์.....	35
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	50
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	51

	หน้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประวัติคิตกริ.....	52
3.1 ประวัติและผลงานคิตกริไทย.....	53
3.2 ประวัติและผลงานคิตกริสากล.....	60
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	69
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	70
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บทบาทดนตรีในสังคม.....	71
4.1 บทบาทดนตรีในการสะท้อนสังคม.....	72
4.2 ค่านิยมของสังคมในผลงานดนตรี.....	74
4.3 ความเชื่อของสังคมในผลงานดนตรี.....	80
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	86
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	87
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลเบื้องต้น.....	88
5.1 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี.....	89
5.2 เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ.....	95
5.3 เครื่องหมายกำหนดบันไดเสียง.....	98
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	104
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	105

	หน้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีไทยเบื้องต้น.....	107
6.1 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี.....	108
6.2 โฉดบทเพลงไทยอัตราจังหวะ 2 ชั้น.....	113
6.3 โฉดบทเพลงไทยอัตราจังหวะ 3 ชั้น.....	114
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	117
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	118
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การฝึกปฏิบัติร้องเพลง.....	120
7.1 องค์ประกอบพื้นฐานและวิธีฝึกร้องเพลง.....	121
7.2 เทคนิคและการถ่ายทอดอารมณ์เพลงด้วยการร้อง.....	126
7.3 การร้องเพลงบรรเลงเดี่ยวและรวมวง.....	129
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 7.....	132
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 7.....	133
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี.....	134
8.1 องค์ประกอบของดนตรี.....	135
8.2 การบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวและรวมวง.....	138
8.3 บทบาทในการประพันธ์ผลงานดนตรี.....	139
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 8.....	149
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 8.....	150
บรรณานุกรม.....	151

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากล

สาระที่ 2

ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.2

เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ผังสาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ดนตรีสากลหรือดนตรีตะวันตกเป็นวัฒนธรรมที่ทั่วโลกยอมรับ โดยมีกำเนิดมาจากภาษาพูดและการเลียนเสียงธรรมชาติแล้ววิวัฒนาการเป็นดนตรีหรือเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง รูปแบบของบทเพลงและวงดนตรีสากลในแต่ละยุคสมัยนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทัศนคติ รวมทั้งรสนิยมของผู้สร้างสรรค์และผู้ฟังดนตรี การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จะทำให้สามารถวิเคราะห์รูปแบบและแยกแยะลักษณะของดนตรีสากลในยุคสมัยต่าง ๆ ได้

ตัวชี้วัด

ศ 2.2 ม.4-6/4 อธิบายบทบาทของดนตรี ในการสะท้อนแนวความคิดและค่านิยมที่เปลี่ยนไปของ คนในสังคม

2

ดนตรี ม.6

1.1 ยุคกรีก

เมื่อประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศตะวันตกเริ่มมีความเจริญ โดยประเทศกรีกเป็นประเทศที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงสุด ศิลปวัฒนธรรมกรีกยุคโบราณได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมโบราณต่าง ๆ ที่เจริญก่อนอารยธรรมกรีก เช่น อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมบาบิโลน อารยธรรมเอเชียกลาง ซึ่งความสำคัญของดนตรีกรีกขึ้นอยู่กับบริบทสภาพทางสังคม จากหลักฐานทางโบราณคดีและบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรแสดงให้เห็นว่าดนตรีมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมกรีกอย่างมาก ตั้งแต่การใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิงและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกเนื้อร้องและทำนองทำให้นักประวัติศาสตร์ไม่ทราบแน่ชัดว่าศิลปินสมัยกรีกเล่นเครื่องดนตรีด้วยเสียงแบบใด แต่มีหลักฐานที่แสดงถึงเครื่องดนตรีที่ศิลปินกรีกใช้บรรเลง เช่น ซิสทรัม คอโรทาลัม ปี่โอลอส ฟิดโลร์ ฟิดคิธรา ฮาร์พ ฟอร์มิงซ์ แพนดูรา เป็นต้น โดยเครื่องดนตรีที่นิยมมากที่สุด คือ ปี่โอลอส ฟิดโลร์ และฟิดคิธรา

นอกจากนี้ มีการยกย่องดนตรีเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถชำระล้างบาป ชำระมลทินทางใจ และสามารถรักษาบำบัดโรคภัยไข้เจ็บได้ รวมทั้งมีการเชิดชูดนตรีเป็นศิลปะชั้นสูงที่ควรแก่การศึกษา โดยผู้ที่ประกอบอาชีพด้านดนตรีจะได้รับการยกย่องจากคนในสังคมและมีอภิสิทธิ์เหนือคนทั่วไป ในการศึกษาทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเครื่องดนตรีกรีกได้มีการแบ่งช่วงเวลาของพัฒนาการทางดนตรีกรีกได้ดังนี้

รูปที่ 1.1 ฟิดโลร์ (Lyre)

(ที่มา : <https://www.gear4music.com/Woodwind-Brass-Strings/Lyre-Harp-by-Gear4music/1611>)

1. Mythical Period (ยุคโบราณ-1,000 ปีก่อนคริสตกาล) ส่วนใหญ่มีการใช้ดนตรีประกอบพิธีกรรม ศาสนาและความเชื่อ เช่น การร้องเพลงสวดสรรเสริญหรือสวดอ้อนวอนเทพเจ้า การบรรเลงพิณโลร์ (Lyre) ประกอบพิธีกรรมของลัทธิเทพเจ้าอพอลโล (Apollo) เทพแห่งแสงหรือดวงอาทิตย์ การพยากรณ์และการทำนาย การแพทย์และการรักษา รวมทั้งเป็นเทพแห่งศิลปวิทยาการและการดนตรี

รูปที่ 1.2 รูปปั้นเทพอพอลโล (Apollo) ถือพิณโลร์
(ที่มา : <https://www.istockphoto.com/th/ภาพถ่าย/apollo-statue>)

2. Homeric Period (1,000-700 ปีก่อนคริสตกาล) เป็นช่วงเวลาของสมัยกรีกยุคโบราณ ในสมัยนี้มีบทกวีมหากาพย์ที่สำคัญเรื่องอีเลียด (Iliad) และโอดิสซีย์ (Odyssey) ที่โฮเมอร์เป็นผู้ประพันธ์ ซึ่งต่อมาบทกวีมหากาพย์เรื่องนี้เป็นวรรณคดีที่ชาวกรีกนำมาขับร้องและผู้ที่ขับร้องจะตีพิณโลร์ประกอบการขับร้อง ลักษณะการขับร้องนี้ เรียกว่า เพลงบาดส์ (Bards) นอกจากนี้ ยังมีดนตรีพื้นเมือง (Folk songs) ซึ่งมีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวนาและคนเลี้ยงแกะในพื้นที่ชนบท เวลาขับร้องจะตีเป่าแพนปปี (Panpipes) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีลักษณะคล้ายแคน นอกจากนี้ในช่วงเวลานี้ยังมีการร้องประสานเสียง (chorus) และมีการบรรเลงปี่โอลอสกับพิณคีธราในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น งานแต่งงานศพ

3. Archaic Period (700-550 ปีก่อนคริสตกาล) มีการประพันธ์บทกวีแบบลิริก (Lyric) ซึ่งมีลักษณะที่เอื้อให้กวีได้แสดงความรู้สึก อารมณ์ในใจของกวี หรือความสำนึกส่วนตัวของกวีที่มีต่อสังคม และในช่วงเดียวกันนี้มีการร้องเพลงประกอบระบำเพื่อบวงสรวงและเฉลิมฉลองให้แก่ ไดโอนีซุส (Dionysus) เทพแห่งเหล้าองุ่น ความอุดมสมบูรณ์ และเทพแห่งการละคร เรียกว่า ไดธิรัมบ์ (Dithyramb) ซึ่งเป็นการขับร้องเพลงประสานเสียงของนักร้องชาย 12 คน มีการเล่นพิณคีธราและการปี่โอลอสในการประกอบพิธี ต่อมา มีการปรับปรุงโดยเพิ่มจำนวนนักร้องเป็น 50 คน และมีนักร้องนำ 1 คน

รูปที่ 1.3 การเต้นระบำประกอบดนตรีที่ปรากฏบนหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยกรีกโบราณ
(ที่มา : https://www.cairn-int.info/article-E_CLIO1_046_0019--html)

4. Classical period (550-440 ปีก่อนคริสตกาล) มีการพัฒนาไดธิรัมบ์ (Dithyramb) ให้มีลักษณะเป็นการร้องเพลงได้ตอบกับกลุ่มนักร้องประสานเสียง (Chorus) ทำให้การแสดงมีลักษณะของการสนทนาโต้ตอบกัน นอกจากนี้มีการสร้างออร์เคสตรา (Orchestra) คือ โรงละครกลางแจ้งที่มีเนินลาดโคบล้อมบริเวณที่ใช้แสดงทั้ง 3 ด้าน เป็นอัญมณีรูปวงกลมหรือครึ่งวงกลม ซึ่งอัญมณีนี้ผู้คนได้จำนวนมากและผู้ชมทุกคนสามารถเห็นการแสดงได้ชัดเจน

รูปที่ 1.4 โรงละครเอพิดาอรัส (Epidauros Theatre)

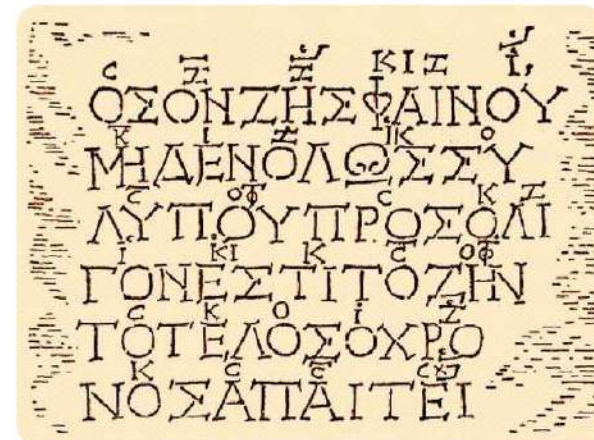
(ที่มา : <https://www.greeka.com/peloponnese/epidauros/architecture/>)

5. Hellenistic Period (440–330 ปีก่อนคริสตกาล) มีการเล่นดนตรีกรีกถูกผสมผสานให้เข้ากับหลักปรัชญาโดยการผสมผสานความคิดระหว่างจังหวัดดนตรีกับหลักการทางคณิตศาสตร์ของ พิตาโกรัส (Pythagoras) ซึ่งมีความเชื่อว่าดนตรีเปรียบเสมือนสมการคณิตศาสตร์ที่ใช้ตัวเลขในการคำนวณเพื่อหาความกลมกลืนและสอดคล้องของเสียงให้เข้ากัน โดยพิตาโกรัสได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการสั่นสะเทือนของเสียงจากความสั้นและยาวของสายที่ขึงบนกล่องเสียงสองจุด (Monochord) จากนั้นจึงแบ่งช่วงการกดสายออกเป็นส่วนตัวด้วยหลักเศษส่วนตามหลักคณิตศาสตร์ ทำให้ค้นพบวิธีที่สร้างระยะขั้นคู่เสียงต่างๆ รวมทั้งระยะขั้นคู่ 8 ซึ่งเป็นหลักสำคัญของบันไดเสียงของดนตรีหรือสากลดนตรีตะวันตก หลังจากการค้นพบครั้งนี้พิตาโกรัสได้แยกเสียงที่แตกต่างกันแล้วจัดเป็นมาตราเสียงดนตรีและพัฒนาเป็นระบบที่สลับซับซ้อนเรียกว่า โหมด (Mode)

นอกจากนี้ มีการบรรจุหลักสูตรการเรียนดนตรีครั้งแรกในนครรัฐเอเธนส์ โดยเด็กที่มีอายุ 12 ปี จะได้เรียนและฝึกการเป่าปี่โอลอส การเล่นพิณไลร์และพิณคิธารา การร้องเพลงพร้อมกับเครื่องดนตรี รวมทั้งได้รับการสอนวิยและมารยาทในการฟังดนตรี ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบรรจุหลักสูตรดนตรี คือ เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) และจากบันทึกทางประวัติศาสตร์พบว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการวางรากฐานดนตรีกรีกในสมัยนี้เป็นอย่างมาก คือ อริสโตซีนุส (Aristoxenus) ซึ่งได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีเรื่อง *Elementa Harmonica* และหนังสือดังกล่าวยังเป็นมรดกตกทอดมาถึงสมัยอาณาจักรโรมัน ในเวลาต่อมา

รูปที่ 1.5 Seikilos epitaph เป็นจารึกที่บันทึกทำนองพร้อมกับเนื้อเพลงในโน้ตดนตรีกรีกโบราณ

(ที่มา : <https://historyofyesterday.com/the-oldest-complete-musical-composition-song-of-seikilos-cc4bd08d8d333>)

รูปที่ 1.6 โน้ตดนตรีกรีกโบราณ

(ที่มา : <https://www.quora.com/How-did-the-ancient-Greeks-notate-their-music-notation-history-music>)

1.2 ยุคโรมัน

หลังจากกรีกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันในช่วง 146 ปีก่อนคริสตกาล อาณาจักรโรมันได้รับวัฒนธรรมดนตรีของกรีกไปทั้งหมดโดยไม่พัฒนาและใช้รูปแบบการร้องเสียงเดียว (Monophony) เรียกว่า เพลงของ (Plain Song) หรือแซนด์ (Chant) ซึ่งเป็นเพลงที่นำคำสอนจากพระคัมภีร์ไบเบิลมาร้องเป็นทำนอง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งและศรัทธาต่อศาสนา ต่อมานักปราชญ์ทางดนตรีสมัยโรมันได้ดัดแปลงดนตรีกรีกให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคมของโรมัน โดยยึดทฤษฎีดนตรีของกรีกเป็นหลักแล้วนำมาผสมผสานกับแนวคิดแบบเฮลเลนนิสติก (Hellenistic) เช่น โพลติอุส (Plotinus) และศิษย์ของเขาคนหนึ่งชื่อ พอร์ฟิรี (Porphyry) ได้เผยแพร่สั่งสอนทฤษฎีแบบเพลโตนิคใหม่ (Neo-Platonic) โพลติอุสได้ย้ำถึงอำนาจที่ดนตรีมีต่อจิตใจและจรรยาธรรมของมนุษย์มีอำนาจในการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ พาให้พบความสวยงามและความดีงามในทางตรงกันข้ามดนตรีอาจมีอำนาจทำลายหากใช้ในทางที่ผิด ดังนั้นจึงได้มีความพยายามที่จะอนุรักษ์และกวดขันดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีศาสนา และที่บรรเลงสำหรับการทหาร

รูปที่ 1.7 ภาพแกะสลักหินอ่อนที่โรงศพของ Ludovisi Battle ปรากฏภาพคนเป่า cornu หรือ cornum (ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Roman_sarcophagi)

ในช่วงปลายยุคโรมันการดนตรีได้เสื่อมลงมาก เพราะถูกนำไปบรรเลงประกอบในโอกาส และสถานที่ที่ไม่เหมาะสม มีการจัดการบรรเลงดนตรีแบบหรูหราจึงทำให้กลุ่มนักปราชญ์ทางดนตรีประเภทอนุรักษ์นิยมไม่พอใจ เช่น การจัดแสดงดนตรีโดยใช้นักดนตรีจำนวนมากในสมัยที่การินุส (Marcus Aurelius Carinus) ขึ้นครองราชย์ ชีวิตของนักดนตรีในสมัยโรมันค่อนข้างดี มีการจัดตั้งสมาคมสำหรับดนตรีที่บรรเลงเพลงประกอบพิธีศาสนาและสำหรับงานของราชการ นักแต่งเพลงผู้มีฝีมือจะได้รับการอุปถัมภ์จากจักรพรรดิ

โดยสรุปแล้ว โรมันรับความรู้และวัฒนธรรมทางดนตรีจากกรีกไปเผยแพร่และปรับปรุงดัดแปลงให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น เพื่อใช้ปลุกใจประชาชนให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจากการค้นพบมรดกทางดนตรีบริเวณแถบตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเมื่อครั้งโบราณ โดยเฉพาะจากกรีกโบราณผ่านโรมันเข้าสู่ยุโรปแสดงให้เห็นถึงความรู้ดนตรีที่มีค่ายิ่งเพราะทฤษฎีเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แห่งเสียง (Acoustic) ที่กรีกศึกษาและค้นพบล้วนมีผลต่อการพัฒนาดนตรีตะวันตกต่อไป

รูปที่ 1.8 ออร์แกนน้ำที่เรียกว่า Hydraulus และแตรโบราณ (Cornu) บนกระเบื้องโมเสกสมัยโรมัน (ที่มา : penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/gladiators/nennig.html)

1.3 ยุคกลาง

ยุคกลาง (Medieval Period หรือ Middle Ages) คือ ช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ. 500-1450 ซึ่งเป็นยุคที่นครรัฐต่าง ๆ ทำศึกสงครามแย่งชิงอำนาจกัน ยุคกลางจึงเป็นยุคที่ไม่ค่อยมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรม จนกระทั่งปลายยุคกลาง การสงครามจึงเริ่มน้อยลง การปกครองเริ่มแบ่งเป็นประเทศชัดเจน คนในช่วงเวลานี้เริ่มมีเวลาคิดสร้างสรรค์ ผลิตผลงานทางศิลปวัฒนธรรม และดนตรี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏให้เห็นว่ามีทั้งเพลงคฤหัสถ์หรือดนตรีนอกโบสถ์ (Secular Music) และเพลงศาสนาหรือดนตรีในโบสถ์ (Sacred Music) ลักษณะของดนตรีในโบสถ์ในยุคนี้ส่วนใหญ่เป็นเพลงขับร้องแนวเดียวและไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ ซึ่งแตกต่างจากดนตรีนอกโบสถ์ที่ส่วนใหญ่เป็นเพลงขับร้องและมีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ

ลักษณะโดยภาพรวมของบทเพลงในยุคกลาง คือ ดนตรีในโบสถ์จะเป็นบทเพลงที่ไม่มีอัตราจังหวะตายตัว มีช่วงเสียงของทำนองที่ไม่กว้างนักและเนื้อร้องส่วนใหญ่เป็นภาษาละติน ดนตรีนอกโบสถ์ส่วนใหญ่มีอัตราจังหวะปกติอยู่ในอัตราจังหวะ 3/4 มีจังหวะสม่ำเสมอเป็นรูปแบบซ้ำๆ มีรูปแบบของทำนองเป็นช่วงตอนและมีการเล่นซ้ำ นอกจากนี้ในยุคกลางเริ่มมีการบันทึกโน้ตดนตรี ซึ่งการบันทึกโน้ตแบบโบราณโดยใช้สัญลักษณ์มาดิกในการบันทึกโน้ต (Neumatic Notation) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการบันทึกโน้ตดนตรีสากลที่คุ้นเคยกันในปัจจุบัน

ดนตรีในโบสถ์ และดนตรีนอกโบสถ์มีจุดประสงค์และหน้าที่ต่างกันออกไป โดยดนตรีในโบสถ์ (Sacred Music) เป็นเพลงที่พระเป็นผู้ประพันธ์ มีไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา รวมถึงการสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า ไม่สามารถนำมาขับร้องเล่นทั่วไปได้ ดนตรีในโบสถ์ที่เป็นที่รู้จักในยุคนี้นี้คือ แชนต์ (Chant) เป็นบทเพลงสวดที่มีการขับร้องเพียงเสียงเดียว คือ ดนตรีแบบทำนองเดียว (Monophonic Music) รวบรวมโดย

รูปที่ 1.9 นักร้องประสานเสียงจากหนังสือกำหนดเทศกาลของฝรั่งเศสในสมัยยุคกลางตอนปลาย (ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/Perotin>)

รูปที่ 1.10 การบันทึกโน้ตระบบมาดิกในช่วงศตวรรษที่ 12 (ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/Neume>)

สันตะปาปา เกรกอรี (Gregory) จึงเรียกว่า บทสวดของเกรกอเรียน (Gregorian Chants) ต่อมาพัฒนาให้มีการประสานเสียงแบบสอดทำนอง คือ ดนตรีแบบหลายทำนอง (Polyphonic Music) เกิดเป็นเพลงที่เรียกว่า ออแกนัม (Organum) แล้วพัฒนาเป็นเพลงประเภทต่าง ๆ ที่มีการประสานเสียงซับซ้อนขึ้น ได้แก่ โมเท็ต (Motet) คอนดักตัส (Conductus) และมาดริกาล (Madrigal) ซึ่งบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้มีเนื้อร้องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและชาวบ้านตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์เพลงในการประพันธ์ ส่วนเพลงคลุทส์หรือดนตรีนอกโบสถ์จะมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนา เน้นการขับร้องเพื่อความสนุกสนานหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ความรักหนุ่มสาว การบ้านการเมือง หรือใช้ประกอบการเต้นรำ เป็นต้น โดยสรุปได้ว่าดนตรีในโบสถ์มีไว้เพื่อรับใช้ศาสนาและดนตรีนอกโบสถ์มีไว้เพื่อสร้างความบันเทิงรื่นรมย์ให้แก่ประชาชนทั่วไป และในช่วงปลายยุคกลางนักประพันธ์เริ่มใช้วิธีการสอดประสานทำนองในการประพันธ์เพลงทำให้เกิดเป็นดนตรีหลากหลายแนวขึ้น นักประพันธ์ที่สำคัญในยุคนี้นี้ ได้แก่ เลโอนิน (Leonin) เพโรตินหรือเปโรแตง (Perotin) อัดัมเดลาฮัลล์ (Adam de la Halle) กิโยม เดอ มาโชต์ (Guillaume de Machaut) และฟรานเชสโก แลนดีนิ (Francesco Landini)

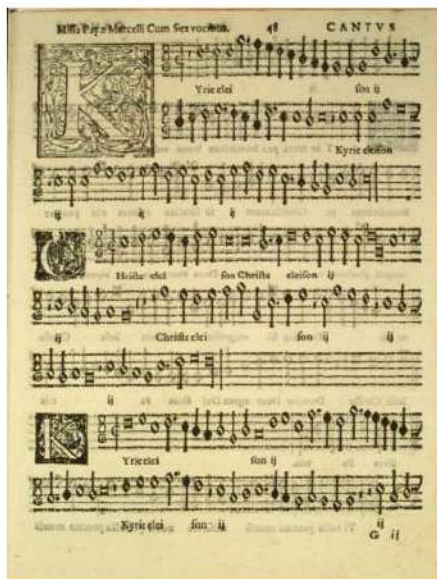
รูปที่ 1.11 โน้ตดนตรีในหนังสือ Magnus liber Organi ซึ่งเขียนในช่วงปลายศตวรรษที่ 12 ถึงต้นศตวรรษที่ 13 (ที่มา : <https://www.last.fm/music/Magnus+Liber+Organi/+images/13234e853613fa72b92b07e1d7e9a82e>)

1.4 ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาหรือยุคเรเนสซองส์

ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาหรือยุคเรเนสซองส์ (Renaissance Period) คือ ช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ.1450-1600 เป็นยุคที่วัฒนธรรมเริ่มเฟื่องฟูและศิลปวิทยาในทุกสาขาเจริญขึ้น ทั้งด้านจิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ปรัชญาและดนตรี ประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนาดนตรีเป็นของตนเอง โดยวัฒนธรรมทางดนตรีในยุคนี้นี้เริ่มมีบทบาทมากขึ้นกว่ายุคก่อน ภาพรวมลักษณะทางดนตรียุคนี้นี้มีความคล้ายคลึงกับในช่วงปลายยุคกลาง คือ มีดนตรีในโบสถ์ (Sacred Music) และดนตรีนอกโบสถ์ (Secular Music)

ดนตรีในโบสถ์มีการพัฒนารูปแบบของบทเพลงให้มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เช่น มีการคิดทฤษฎีการประสานเสียงขึ้นเพื่อให้การประพันธ์เพลงมีกฎเกณฑ์มากขึ้น ประเทศเยอรมนีมีการพัฒนาลักษณะการประพันธ์ที่เรียกว่า Chorale ซึ่งเป็นเพลงสวดที่พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ไม่มีการประสานเสียงจนเป็น การสวดทำนอง และเปลี่ยนบทสวดจากภาษาละตินเป็นภาษาเยอรมัน ส่วนเพลงสวดในนิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church) มีการพัฒนาทำนองเพลงสวดหรือบทสวดในพิธีมิสซา (Missa) หรือพิธีแมส (Mass) นอกจากนี้มีการประพันธ์ดนตรีที่เรียกว่า Passion music (แพชชันมิวสิก) ซึ่งเป็นบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับการพิพากษาและการตรึงไม้กางเขนของพระเยซู ส่วนใหญ่จะแสดงในช่วงเทศกาลอีสเตอร์

ดนตรีในโบสถ์ที่สำคัญในยุคนี้คือ แมส (mass) และ โมเท็ต (Motet) โดยนักประพันธ์เพลงศาสนาหรือ ดนตรีในโบสถ์ที่สำคัญคือ โจวานนี เปียร์ลุยจี ปาเลสตรินา (Giovanni Pierluigi da Palestrina)

รูปที่ 1.12 Missa Papae Marcelli เป็นผลงานชิ้นเอกของ Palestrina

(ที่มา : https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mensuralnotation-Missa_papae_marcelli.jpg)

ดนตรีนอกโบสถ์มีการพัฒนารูปแบบของบทเพลงให้มีความหลากหลายและแสดงออกถึงการสร้างสรรค์ มีการนำเครื่องดนตรีมาใช้มากขึ้นโดยการผสมเป็นวงดนตรีขนาดเล็ก ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าบทเพลง หนึ่ง ๆ ต้องบรรเลงหรือขับร้องอย่างไรแต่มีกำหนดไว้ว่าเป็นบทเพลงสำหรับการขับร้องและบรรเลงเท่านั้น

ช่วงปลายยุคเรเนสซองส์บทเพลงขับร้องประสานเสียงแบบสวดทำนองถูกพัฒนาให้มีความกลมกลืน สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งการมีกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมปฏิบัติในการประพันธ์ที่ชัดเจนมากขึ้น ในยุคนี้นิพจน์เพลง

ลักษณะใหม่ที่มาจากการนำทำนองมาล้อกันโดยแบ่งออกเป็นส่วน ๆ เช่น ฟิวจ์ (Fugue) รวมไปถึงบทเพลง เริ่มมีอัตราจังหวะที่แน่นอน เส้นแบ่งระหว่างดนตรีในโบสถ์และดนตรีนอกโบสถ์เริ่มคลี่คลายจึงมีการ ผสมผสานระหว่างดนตรีในโบสถ์และดนตรีนอกโบสถ์ นอกจากนี้การประพันธ์ให้เป็นบทเพลงสำหรับ ฟังหรือบทเพลงบรรเลงเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น แต่ด้วยเครื่องดนตรีในช่วงเวลานั้นยังไม่ได้รับการพัฒนา เท่าที่ควรจึงมีข้อจำกัดในการบรรเลง เช่น เครื่องดนตรีไม่สามารถสร้างมิติความดัง-เบาได้อย่างชัดเจน เป็นต้น

รูปที่ 1.13 ภาพวาดกลุ่มนักดนตรียุคฟื้นฟูศิลปวิทยา โดยเกราร์ด ฟัน ฮอนต์ฮอสต์ (Gerard van Honthorst)

(ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Renaissance_music)

1.5 ยุคบาโรก

ยุคบาโรก (Baroque Period) คือ ช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ. 1600–1750 เป็นยุคที่ความเจริญ ของสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ตลอดจนวิชาการทางวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด การรับรู้ตลอดจนบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะด้านดนตรี ที่พัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์และมีศิลปะ (form) ที่ซับซ้อนขึ้น ดนตรีในโบสถ์ (Sacred Music) และดนตรี นอกโบสถ์ (Secular Music) มีความเจริญเท่าเทียมกัน

รูปที่ 1.14 วงดนตรีเพลงดนตรีนอกโบสถ์ยุคบาโรก

(ที่มา : <http://cmbv.fr/en/introducing-baroque/vocal-secular-music>)

ลักษณะเด่นทางดนตรีของยุคบาโรก คือ การประพันธ์บทเพลงต่าง ๆ มักมีโน้ตประดับ (Ornaments) หลายลักษณะใส่เพิ่มเข้ามาทำให้มีดนตรีหลากหลายรูปแบบ เกิดความงดงาม โดดเด่น เน้นการแสดงออกถึงความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ประดับประดา และเป็นดนตรีที่ตอบสนองต่อคนในสังคมระดับต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ เครื่องดนตรีก็ให้ความสำคัญมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งยังมีแนวคิดที่นำเครื่องดนตรีหรือการขับร้องมาบรรเลงในลักษณะประสานกันอีกด้วย ถึงอย่างไรดนตรีในโบสถ์ก็ยังถูกถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนดนตรีนอกโบสถ์มีความหลากหลาย ซับซ้อน และเป็นแบบแผนมากขึ้นเช่นกัน นิยมประพันธ์ดนตรีนอกโบสถ์สำหรับเดี่ยว สำหรับวงดนตรีขนาดเล็ก และเพลงชุดประกอบการเต้นรำ เป็นต้น นอกจากนี้ดนตรียุคบาโรกยังมีเอกลักษณ์สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ แนวเบสต่อเนื่อง (Basso Continuo) เป็นวิธีการประพันธ์อย่างหนึ่งโดยให้แนวเบสหรือแนวทำนองเสียงต่ำสุดเคลื่อนที่แยก ออกจากแนวทำนองอื่น ๆ ซึ่งแนวเบสนี้จะบรรเลงวนซ้ำไปเรื่อย ๆ ด้วยลักษณะการเคลื่อนที่แนวเบสต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการประสานเสียงเป็นคอร์ตขึ้นมา เพิ่มเติมจากเสียงประสานที่เป็นเพียงขั้นคู่ (โน้ต 2 ตัวที่มีระดับต่างกันบรรเลงไปพร้อมกัน) อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักดนตรีสามารถด้นสด (Improvisation) โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์แต่งเติม แนวทำนองนอกเหนือจากที่โน้ตเพลงกำหนดไว้

รูปที่ 1.15 ตัวอย่างโน้ตเพลงของ Johann Sebastian Bach ที่เป็นท่อนเบสต่อเนื่อง

(ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Basso_continuo)

ยุคบาโรกมีการพัฒนาดนตรีในหลายด้าน เช่น การกำหนดความช้า-เร็วของบทเพลง โดยกำหนดความดัง-เบาของแนวทำนองและใช้คำสั่งอัตราความเร็ว (Tempo Marks) การพัฒนาเทคนิคการขับร้อง บทเพลงและเครื่องดนตรีต่าง ๆ จนกลายเป็นแบบแผน การบันทึกทำนองดนตรีอย่างมีแบบแผนโดยใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ บรรทัด 5 เส้น และกุญแจเสียงต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ในยุคบาโรกเริ่มมีการแสดงอุปรากร (Opera) ซึ่งลักษณะสำคัญของดนตรีที่เป็นผลมาจากการแสดงอุปรากร คือ การพัฒนาการประสานเสียงแบบโพลีโฟนี (Polyphony) มาเป็นแบบโฮโมโฟนี (Homophony) ซึ่งเป็นการประสานเสียงที่มีแนวทำนองเพลงหนึ่งแนว แนวอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบ การขับร้องเพลงจะเป็นแนวทำนองเดี่ยว มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ จนเกิดการพัฒนาคอร์ด กฎเมเจอร์ (major) และไมเนอร์ (minor) ขึ้น โดยบทเพลงที่น่าสนใจในยุคนี้ ได้แก่ อุปรากร (opera) คอนแชร์โต (concerto) ออราทอริโอ (oratorio) สวิท (suite) แคนตาตา (cantata) พาร์ติตา (partita) ซินโฟเนีย (sinfonia) และ เพรลูดแอนด์ฟิวจ์ (prelude and fugue)

รูปที่ 1.16 ออราทอริโอเป็นการร้องของวงขับร้องประสานเสียง โดยมีวงออร์เคสตราบรรเลงเพลง

ประกอบและบทร้องเป็นเรื่องราวขนาดยาวเกี่ยวกับศาสนาคริสต์

(ที่มา : <https://www.facebook.com/oratoriosocietyofny/photos/a.309388225791566/1111883242208723>)

1.6

ยุคคลาสสิก

ยุคคลาสสิก (Classical Period หรือ classic Period) คือช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ. 1750–1830 เป็นช่วงเวลาที่ดนตรีมีการพัฒนาแบบอย่างมากมาย ดนตรีมีแบบแผนมากขึ้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางทฤษฎีพัฒนาจนลงตัว ด้วยความเป็นรูปแบบหรือมีแบบแผนประเพณีในการประพันธ์เพลงจึงใช้คำว่า คลาสสิก (Classic) ที่หมายถึง รูปแบบมาตรฐานเป็นข้อดนตรีของยุคนี้

ลักษณะเด่นทางดนตรีของยุคคลาสสิก คือ การประพันธ์เพลงโดยใช้รูปพรรณแบบการใส่เสียงประสาน (Homophonic Music) ได้แก่ ดนตรีที่เน้นทำนองอย่างเด่นชัดและมีการใส่แนวประสานเสียงเพื่อให้งาน

เพลงมีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงต้องเลือกใช้เครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับลีลาและอารมณ์ของดนตรีโดยนำคุณลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมาเรียบเรียงให้สมดุล คอร์ดจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการใส่เสียงประสานให้กับแนวทำนอง รวมทั้งเน้นความเรียบง่ายไม่สลับซับซ้อนโดยมีทำนองหนึ่งทำนองเป็นทำนองหลักและใช้เสียงประสานทำให้ทำนองหลักโดดเด่นขึ้นมาอีกชั้น ดนตรียุคคลาสสิกจึงแสดงถึงความประณีต ละเอียดย้อน และแสดงถึงอารมณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการอย่างเด่นชัดแต่ไม่มากเกินไป ทำให้ผู้ฟังติดตามได้ไม่ยากนัก นอกจากนี้ยุคคลาสสิกมีการพัฒนาสิ่งต่างๆ ที่น่าสนใจอีกหลายประการ ได้แก่

1. การพัฒนาวงดุริยางค์หรือวงออร์เคสตรา (Orchestra) ให้มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้นจนมีมาตรฐาน กล่าวคือ วงออร์เคสตราประกอบด้วยเครื่องดนตรีสี่กลุ่ม ได้แก่ เครื่องสาย เครื่องเป่าลมไม้ เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องประกอบจังหวะ เมื่ วงออร์เคสตรามีความสมบูรณ์แบบทำเกิดบทเพลงประเภทซิมโฟนี (symphony)

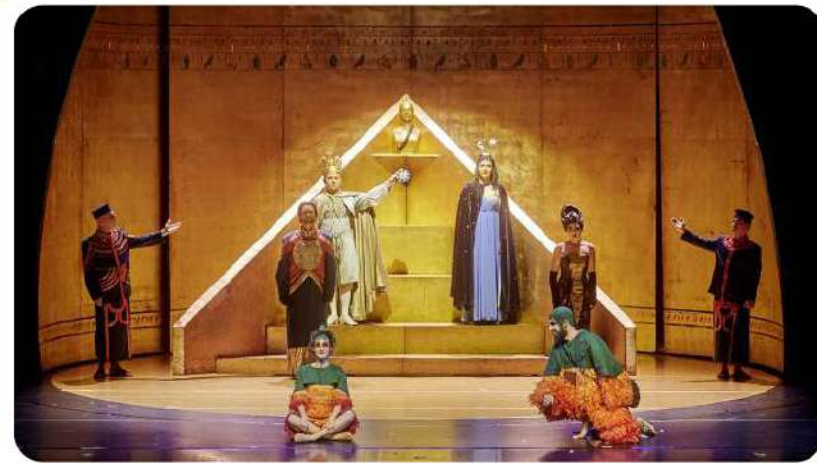

รูปที่ 1.17 วงดนตรีซิมโฟนีออร์เคสตรา

(ที่มา : <https://www.whitworth.edu/cms/academics/music/symphony-orchestra/>)

2. การพัฒนารูปแบบการประพันธ์เพลงให้มีแบบแผนมากขึ้นและเกิดรูปแบบใหม่ ๆ โดยรูปแบบที่สำคัญคือ โซนาตา อัลเลโกริ (sonata-allegro form) เป็นรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อน น่าสนใจ มักใช้ในการประพันธ์เพลงท่อนแรกของบทเพลงประเภทซิมโฟนี (symphony) และคอนแชร์โต (Concerto)

3. การพัฒนาอุปรากร (opera) ให้น่าสนใจมากขึ้น เรื่องราวมีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นมหากาพย์และเรื่องราวในชีวิตประจำวัน การขับร้องมีการพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ มากขึ้น รูปแบบการนำเสนอมีความหลากหลายน่าสนใจ และมีความยิ่งใหญ่มากกว่าในยุคบาโรค เช่น Die Zauberflöte (KV 620) Le nozze di Figaro (KV 492)

รูปที่ 1.18 การแสดงอุปรากรเรื่องขลุ่ยวิเศษ (The Magic Flute) ของโมสาร์ท เป็นอุปรากรที่แต่งขึ้นในยุคคลาสสิก (ที่มา : <https://www.staatsoperette.de/spielplan/a-z/zauberfloete/>)

4. ดนตรีแชมเบอร์ (chamber music) เป็นวงดนตรีขนาดเล็กมีนักดนตรี 2-9 คน เพลงที่ใช้สำหรับวงดนตรีแชมเบอร์มักเป็นบทเพลงที่มีความลึกซึ้งในการประพันธ์ แสดงออกถึงความซับซ้อนของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น และอีกประเภทหนึ่งของดนตรีแชมเบอร์ คือ ดิเวอร์ตีเมนโต (Divertimento) เป็นบทเพลงที่ฟังสบาย ๆ เบา ๆ (Light music)

5. การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรี ทำให้เครื่องดนตรีมีคุณภาพเสียงดีกว่าในยุคก่อนมากจึงเกิดความนิยมในการประพันธ์เพลงให้เครื่องดนตรีเหล่านี้บรรเลงเดี่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะเปียโน (Piano)

1.7 ยุคโรแมนติก

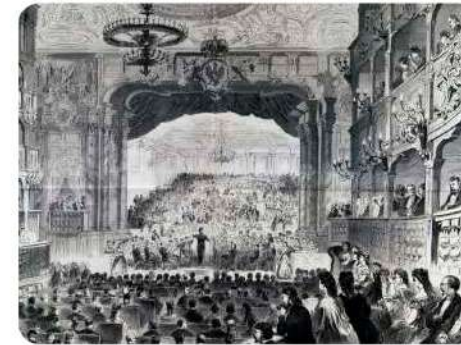

ยุคโรแมนติก (Romantic Period) คือ ช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ. 1830-1900 เป็นช่วงที่ดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ลุดวิก ฟาน เบโธเฟน (Ludwig van Beethoven) นักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียงยุคคลาสสิก ลักษณะที่สำคัญของดนตรียุคโรแมนติก คือ การแสดงออกทางอารมณ์ของนักประพันธ์อย่างอิสระมากขึ้น โดยใช้กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นในยุคคลาสสิกเป็นกรอบหรือพื้นฐานในการสร้างสรรค์งานอย่างไร้ขอบเขต เนื่องจากนักประพันธ์ในยุคโรแมนติกไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงหรือมีเจ้านายเหมือนยุคก่อนหน้านี้ จึงทำให้สามารถแสดงความเป็นตนเองได้มากขึ้น

รูปที่ 1.19 รูปปั้นคือ ลุดวิก ฟาน เบโธเฟน (Ludwig van Beethoven) ที่เมืองบอนน์ ประเทศเยอรมนี
(ที่มา : https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Beethoven-Denkmal_Bonn.jpg)

ยุคโรแมนติกมีการประพันธ์เพลงหลายประเภท เช่น เพลงบรรเลงสำหรับวงดุริยางค์หรือวงออร์เคสตรา (Orchestra) เพลงบรรเลงประกอบการขับร้อง เพลงประกอบการแสดง เพลงวอลซ์ (Waltz) สำหรับการเต้นรำ เป็นต้น นอกจากนี้มีการพัฒนาดนตรีให้มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การพัฒนารูปแบบอุปรากร (opera) ให้มีความยิ่งใหญ่ น่าสนใจมากขึ้น การเพิ่มจำนวนเครื่องดนตรีในวงดุริยางค์ (Orchestra) ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้สามารถบรรเลงเพลงให้เสียงดังมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปลายยุคโรแมนติกดุริยางค์มีขนาดใหญ่กว่าช่วงต้นยุคโรแมนติกอย่างมาก การนำเพลงพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีสำเนียงของชาติต่าง ๆ ในยุโรปมาใส่โครงสร้างคีตลักษณ์และวิธีการประพันธ์อย่างคลาสสิกในลักษณะของทำนองเพลงและการประสานเสียงจึงทำให้มีบทเพลงสำเนียงแปลก ๆ มากขึ้น ดนตรีลักษณะนี้เรียกว่า ดนตรีแบบชาตินิยม (Nationalism) นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์คอร์ดใหม่ ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดเสียงที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างไปจากบทเพลงในยุคคลาสสิก มีการผสมเสียงโดยใช้คอร์ดใหม่ ๆ ทำให้บทเพลงสะท้อนอารมณ์ที่หลากหลาย บทเพลงในยุคโรแมนติกจึงดูยิ่งใหญ่ ไพเราะ หรรษา และเข้าถึงกันทั้งของอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าดนตรียุคคลาสสิก รวมทั้งมีการพัฒนารายละเอียดของโน้ตดนตรีและเพิ่มความยาวของส่วนต่าง ๆ ในโครงสร้างมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้เพลงในยุคโรแมนติกมีความยาวมากกว่าในยุคคลาสสิก

รูปที่ 1.20 การแสดงวงดุริยางค์ (Orchestra) ที่โรงละครในเมือง Bayreuth เมื่อวันที่ปี ค.ศ. 1872
(ที่มา : <https://www.liveabout.com/music-of-the-romantic-period-2456380>)

ยุคโรแมนติกมีการประพันธ์เพลงประเภทดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music) เป็นที่นิยมอย่างยิ่ง โดยผู้ประพันธ์เพลงจะนำบทกวีหรือวรรณกรรมมาเป็นเนื้อร้องแล้วใส่ทำนองเพลงให้สอดคล้องกับถ้อยคำนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ฟังจินตนาการตามเสียงเพลงเป็นเรื่องราว เรียกว่า Art Song บทเพลงประเภทดนตรีเชมเบอร์ยังคงนิยมประพันธ์ต่อมา เนื่องจากเป็นที่นิยมฟังและเป็นบทเพลงประเภทหนึ่งที่แสดงความสามารถในการประพันธ์เพลงของผู้ประพันธ์เพลง โดยที่สำคัญมีการพัฒนาเปียโนให้มีคุณภาพมากขึ้นจนกลายเป็นเครื่องดนตรีที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นมาก ทำให้ผู้ประพันธ์หลายท่านสนใจประพันธ์เพลงให้เปียโนบรรเลงเพียงอย่างเดียว เรียกว่า Piano sonata นอกจากนี้ในยุคนี้การแสดงบัลเลต์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นการแสดงที่สวยงามยิ่งใหญ่และมักจะสอดแทรกอยู่ในการแสดงอุปรากร

รูปที่ 1.21 Opera Ballet เป็นละครเพลงที่รวมองค์ประกอบของอุปรากรและบัลเลต์
ซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดในช่วงศตวรรษที่ 18 (ยุคโรแมนติก)
(ที่มา : <https://dancemagazine.com.au/2017/04/want-see-paris-opera-ballet-midsummer-nights-dream/>)

1.8 ยุคอิมเพรสชันนิสติก

ยุคอิมเพรสชันนิสติก (Impressionistic Period) คือ ช่วงเวลาประมาณช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่มีนักประวัติศาสตร์ดนตรีบางท่านนำไปรวมกับดนตรียุคศตวรรษที่ 20 ยุคนี้ถือว่าเป็นช่วงต่อของแนวความคิดทางดนตรีที่หลากหลาย บางแนวทางทำลายกฎเกณฑ์ที่มีอยู่กันอย่างสิ้นเชิง โดยบางครั้งเป็นการนำวิธีการประพันธ์ที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ผสมผสานกับแนวคิดที่ปัจเจกบุคคลเกิดเป็นวิธีการใหม่ ๆ ขึ้น ดนตรีถูกแบ่งออกเป็นกระแสต่าง ๆ มาก ไม่ว่าจะเป็นกระแสดนตรีอิมเพรสชัน (Impressionism) กระแสดนตรีเอกซเพรสชัน (Expressionism) และกระแสดนตรีปริมิทีฟ (Primitivism) เป็นต้น นอกจากนี้ ดนตรีแจ๊ส (Jazz Music) ดนตรีสมัยนิยม (Popular Music) ลักษณะต่าง ๆ ก็ถือกำเนิดขึ้นในยุคนี้เช่นกัน

สำหรับอิมเพรสชันนิสติกเป็นยุคที่นักประพันธ์เริ่มใช้แนวคิดที่เปิดกว้างมากกว่าแต่ก่อน อาจเป็นเพราะเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็น หรือก้าวข้ามวิธีการประพันธ์แบบดั้งเดิม เช่น อุปกรณ์ใด ๆ ก็สามารถนำมาเป็นเครื่องดนตรีได้ หรือเสียงใด ๆ ในอดีตที่ถูกถือว่าเป็น เสียงรบกวนกลับถูกนำมาประพันธ์เป็นบทเพลง เป็นต้น ซึ่งผู้ที่เริ่มต้นนำวิธีการหรือหลักการทางศิลปะแบบอิมเพรสชันนิซึม (Impressionism) มาใช้ในการประพันธ์เพลง คือ โคลด เดอบุสซี (Claude-Achille Debussy) นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศส

รูปที่ 1.22 โคลด เดอบุสซี (Claude-Achille Debussy)

(ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Claude_Debussy)

1.9 ยุคศตวรรษที่ 20 และปัจจุบัน

ยุคคอนเทมพอลารี (Contemporal) หรือสมัยศตวรรษที่ 20-ปัจจุบัน (The Twentieth Century) (ค.ศ. 1900-ปัจจุบัน) ความจริงแล้วในยุคสมัยปัจจุบัน (ค.ศ. 2000 เป็นต้นไป) เป็นยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก เทคโนโลยีเจริญรุดหน้า การสื่อสารคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไป วัฒนธรรมเกิดการผสมผสานกลมกลืน หรือพัฒนาไปทำให้เกิดวัฒนธรรมโลกขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้วงการดนตรีเปลี่ยนแปลงในเรื่องของกระบวนการผลิตและการรับรู้ดนตรี ทำให้ดนตรีหรือบทเพลงที่มีลักษณะหรือสำนวนในแบบยุคต่าง ๆ ที่ผ่านมา และกระแสดนตรีต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 20 ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอไม่ได้สูญหายไปแต่อย่างใด กล่าวได้ว่าเป็นยุคที่ดนตรีมีความหลากหลายมากที่สุดเท่าที่ได้ อย่างไรก็ดีดนตรีในช่วงเวลาปัจจุบันล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการทดลองค้นคว้าหาวิธีที่แปลกใหม่ผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างไม่เคยหยุดนิ่ง ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะทางดนตรีในยุคศตวรรษที่ 20 ขึ้น ที่สำคัญ เช่น

1. เสียงต่าง ๆ เช่น เสียงในธรรมชาติ เสียงที่มนุษย์ได้ตั้งใจทำขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นเสียงดนตรีได้ จึงเกิดดนตรีอิเล็กทรอนิกส์
2. รูปพรรณดนตรีแบบโบราณกลับมามีบทบาท คือ การสอดทำนอง ไม่ให้มีแต่รูปพรรณแบบใส่เสียงประสานดังที่เป็นสิ่งที่ยึดมั่นในยุคคลาสสิกและโรแมนติกเท่านั้น
3. จังหวะและทำนอง เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนา สร้างสรรค์อย่างมาก ทำให้กลายเป็นองค์ประกอบดนตรีที่โดดเด่นไม่แพ้ทำนอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบดนตรีที่ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาจะเป็นจุดเด่นของบทเพลงเสมอ บทเพลงในยุคนี้จึงทำให้ผู้ฟังไม่คาดคิดว่าจะได้ฟังบางสิ่งบางอย่างในบทเพลงที่จังหวะเป็นจุดเด่น
4. การประสานเสียงมีความหลากหลายมากขึ้นซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มพัฒนามาจากยุคอิมเพรสชันนิสติก รูปลักษณ์ของการประสานเสียงเน้นการผสมผสานเสียงที่ระคายหู ไม่นุ่มนวลไม่กลมกลืน มีการใช้บันไดเสียงและขั้นคู่เสียงที่เล็กกว่าครึ่งเสียง ซึ่งเป็นมาตรฐานของดนตรีตะวันตกมานานแสนนาน แนวคิดนี้ได้มาจากดนตรีของบางชนชาติที่มีระบบการจัดเรียงของเสียงแบบนี้อยู่แล้ว

รูปที่ 1.23 การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการทำดนตรี

(ที่มา : <https://www.inaarebeat.com/single-post/2015/12/17/15->

เรื่องจริงของ-ดนตรี-อ-ล-ก-ท-ค-น-ไม่-เคย-มาก-อน)

กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่

รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากล

1

คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่

1

รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากล

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. ให้นักเรียนจับกลุ่ม 3 คน ตามความสมัครใจ แล้วร่วมกันศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบบทเพลงและวงดนตรีสากลในแต่ละยุคสมัย แล้วร่วมกันจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้
2. จากกิจกรรมในข้อ 1 ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบดนตรีสากลในยุคสมัยต่าง ๆ แล้วร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม

คำสั่ง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. เครื่องดนตรีที่พบในยุคกรีกโบราณมีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างมา 3 ชื่อ
2. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคกรีกเป็นอย่างไร
3. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคโรมันเป็นอย่างไร
4. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคกลางเป็นอย่างไร
5. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาหรือยุคเรเนสซองส์เป็นอย่างไร
6. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคบาโรกเป็นอย่างไร
7. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคคลาสสิกเป็นอย่างไร
8. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคยุคโรแมนติกเป็นอย่างไร
9. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคอิมเพรสชันนิสต์เป็นอย่างไร
10. รูปแบบของดนตรีและวงดนตรีในยุคศตวรรษที่ 20 และปัจจุบันเป็นอย่างไร